

Evelin Ilves

Nänn* istub vaikselt söögitoa sohval ja koob. Ta näib süvenenud ja õnnelik, panemata ümbritsevat eriti tähelegi. Hõrku vaikust häirib vaid edev linavästri, kes aknalt enese peegeldust püüdes liialt hoogu satub ja kogemata klaasiga põrkub. On südasuvine päikselselt palav rahu, ideaalne aeg lugeda raamatuid ja nautida kiiruse asemel aja aeglast kulgu. Kuigi ma tean, et tegelikult pole kudumine iialgi Nännile hobiks olnud. Ons see rahu petlik?

Vaadates Nänni elukaarele tagasi, on sealt midagi rahulikku üldse raske leida. Elu on talle pööraseid väljakutseid esitanud ning ega ta ise pole neid samuti otsimata jätnud. Inimesed, kes sõda näinud ja oma elu mitu korda nullist alustanud, suudavad tänapäeva olmemuredesse sootuks filosoofilisemalt suhtuda kui need, kes tühja kõhtu ja kodutust oma elus kogunud pole. Ma ei unusta kunagi omalaadset sünnitusabi loengut, mille pidas ühe tudengikoosviibimise käigus meie naiskorporatsiooni eakas vilistlane, kellest sai ämmaemand olude sunnil, ilma tunnigi vastava hariduseta. Siberi vangilaagris. Meie, kes me jutustasime äsjakogetud sünnituspraktikumidest ülikooli haiglas, kus naistele tihtilugu lahklihalõikeid tehti - äratasime temas ammused mälestused ühe igivana ameti saladustesse pühendumisest. "Valdavas enamuses pole sünnitusel ühtki nuga vaja, sa pead tundma anatoomiliste teede kulgu ja maailma jõujooni. Nii saad lapse oma kätega masseerides ilmale aidata justkui kitsa, ent siiski volujoonelise jõe sängi mööda." Ja ta näitas kätega - lihtsalt õhus -, kuidas see umbes käis. Tema Siberis ilmale aidatud maimukesed sündisid kõik tervetena.

Umbes samamoodi omandas oma tarkust ellu jääda ja elurõõmsalt elada ka meie Nänn. Ega me keegi ju nooremad täpselt tea, mida tähendab küüditajate eest oma kodutalu metsas redutada ja igal hommikul võpsikust vaadata, kuidas abilised lauta lehmi läksid lüpsma ja sinu tubades koduseid toimetusi tegid. Me ei tea, mis tunne on põgenedes kodu maha jätta. Mitte korter, vaid aastasadade jooksul oma esivanemate järjepideva ja raske tööga loodud õitsev talu. Me aimame, mis tunne on olla teisejärguline kodanik, ent mitte vaene põlatud pagulane, ilma oma keele- ja kultuuriruumita, ilma õigusetu abile ja toele. Ega meist enamik sedagi päris selgesti ette kujuta, mismoodi on siis, kui su kõrgharidust ei tunnustata ja ainus võimalus on igal uuel maal uuesti ülikooli minna. Muidugi riigi toeta, ise pere kõrvalt tööga elatist ja õpiraha teenides.

Kes asumise või pagenduse üle elasid, enamasti ei kurda kiirustava, iga päev uue ja tundmatu, tihti ebastabiilse oleviku üle. Ja uskumatu, kuid tõsi - ka mitte oma mineviku üle. Nii palju

võllanalja rongiturismi üle Siberisse pole ma kunagi kuulnud kui juunikuisel küüditatute vastuvõtul Kadrioru roosiaias. Võiks isegi öelda, et nakatavat optimismi ja puhast rõõmsat naeru oli tol pärastlõunal õhus sama suur hulk kui hiljem sealsamas toimunud koolilõpetajate aiapeol. Neil eakail on midagi, mida meie ei tea või meeles ei pea. Midagi, mida koolitunnis õpetada pole võimalik...

Heidan terrassikivide vahelt umbrohu noppimisest uduse pilgu aknale ja näen söögitoa tühja diivanit. Astun murelikult hetkeks tuppa ja... kuulen kedagi klaveril mängimas. Nänn elas mõni aasta tagasi insuldi üle ja kaotas tookord suure osa oma operatiivmälust. Suurim isiklik tragöödia oli üle 40 aasta kooli raamatukogu juhatanud naisele aga lugemisvõime kaotus. Ta ei osanud uinudagi ilma paari-kolme peatükita ja paksu raamatuta padjal. Tasakesi hakkas ta oma võimeid uuesti taasavastama. Esimene suurim rõõm oli see, et kõik võõrkeeled kenasti alles jäid. Nüüd proovis siis kunagine Käbi Laretei klaveri tunni kaaslane oma muusikamälu. Olemas! Taastumiseks läks mitu aastat järjepidevat tööd ja katkematut optimismi. Kuduma hakkas ta aga selleks, et lugemisele aseaine leida ja telesõltuvusest hoiduda. Ent kõige enam selle pärast, et teadis - kui suudad teha seda, mida pole kunagi tahtnud, aitab see endast võitu saada. Võita iseennast tähendab võita mured. See on võit, mille nimeks rahu. Meelerahu. Või ka õnn.

See vist ongi tolle põlvkonna õppetund, mida koolmeister ei saa õpetada, mõtlen hoopis reipamalt õue suundudes, nokkimaks järelejäänud kuus päevatundi palavas päikeses higi valades kivide vahelt umbrohtu. Rõõmsalt, sest see on töö, mida mitte keegi ei märka ega kunagi teha taha. Kui ma valmis saan, olen tänaseks enese võitnud. Rahu saanud ja õnne leidnud. Aituma, Nänn, homme jälle - nagu sinagi!

* Nänn on Toomas Hendrik Ilvese 85. aastat käiv ema.